

САВЕЗ ПЧЕЛАРСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

ПЧЕЛАРСТВО

ГОДИНА XXI * ПОДГОРИЦА, АВГУСТ 2024. * ЦИЈЕНА 1€ * ЗА ЧЛАНОВЕ УДРУЖЕЊА БЕСПЛАТАН

2024.
ЗЕЛЕНА
МАТИЦА

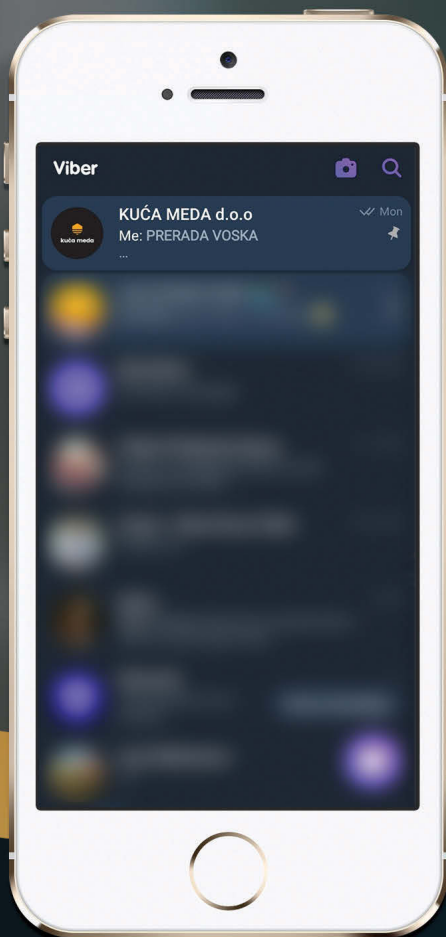
БРОЈ
268

ISSN 1800-5411

9 771800 541000 >

kuća meda
WWW.KUCAMEDA.ME

PRIDRUŽITE SE VIBER GRUPI

Jednostavnim skeniranjem **QR koda** postajete član najbrojnije pčelarske Vajber grupe u Crnoj Gori.

Postani član Vajber grupe i prvi saznaj:

> JAVNI POZIVI I REGRESI

Pravovremeno ćemo vas obavještavati o svim Javnim pozivima i regresima vezanih za pčelarstvo. Dijelićemo savjete i detaljne instrukcije, dokumentaciju i uputstva i na taj način ćete iskoristiti sve mnogobrojne benefite.

> PROMOTIVNI KATALOZI

Dijelićemo promotivni sadržaj cjelokupne ponude iz Kuće meda. Kreiraćemo kataloge sa najpovoljnijim cijenama i popustima. Obavještavaćemo vas o novim nabavkama.

> SVIJET PČELARSTVA

Nesebično dijelimo iskustva i savjete. Svi članovi grupe mogu komentarisati i učestvovati u raznovrsnim temama vezanim za pčelarstvo u Crnoj Gori.

POSTANI
ČLAN
SKENIRAJ
QR KOD

QR KOD možete skenirati sa bilo kojom aplikacijom za skeniranje QR kodova.

+382 68 844 333

@kucamedacg@gmail.com

Grbe bb, Danilovgrad Crna Gora

SADRŽAJ

СКУПШТИНА СПОЦГ

Редовна сједница Скупштине СПОЦГ, којом је председавао Спасо Поповић, одржана је 5. јула у мултимедијалној сали Куће меда. Прије почетка рада, минутом ћутања одата је пошта преминулим члановима Савеза између двије скупштине, а затим је без примједби усвојен записник са претходне и дневни ред за текућу. Након тога, делегати су послје краће, али конструктивне расправе усвојили извјештај о раду за 2023. годину, те финансијски и извјештај Надзорног одбора за прошлу годину, уз констатацију да се у минулом периоду пословало домаћински, у складу са законским прописима и уредбама у корист Савеза и свих пчеларских организација, удружења и друштава. Такође, одлучено је да функцију члана Надзорног одбора умјесто Павла Кентере убудуће обавља Дујо Мартиновић.

УПИТНИК	4
АВГУСТОВСКИ РАДОВИ У ПЧЕЛИЊАКУ	7
ДАМА МЕЂУ ПЧЕЛАМА	11
УПОТРЕБА ТРУТОВА У УСЛОВИМА САВРЕМЕНОГ ПЧЕЛАРЕЊА	12
РУКОВОДСТВО МОЈКОВАЧКОГ УДРУЖЕЊА „ЦЕР“ МАКСИМАЛНО ПОСВЕЂЕНО МЛАДИМ И ПЕРСПЕКТИВНИМ ПЧЕЛАРИМА	14
У ПЉЕВЉИМА СЕ ДОМАЋИНИ РАДУЈУ ИЗВРСНОЈ ПЧЕЛАРСКОЈ ГОДИНИ	16
ЈОШ ЈЕДНО ИЛИНДАНСКО ДРУЖЕЊЕ НИКШИЋКИХ ПЧЕЛАРА ПРОТЕКЛО У СЈАЈНОЈ АТМОСФЕРИ	19
У ЦРНОГОРСКОЈ ПРИЈЕСТОНИЦИ ОДРЖАНА ТРАДИЦИОНАЛНА 27. ПО РЕДУ МАНИФЕСТАЦИЈА „МИРИС ЛИПА И МЕДА“ У ОДЛИЧНОЈ РЕЖИЈИ ПД „ЦЕТИЊЕ“	22
СЛУЖБА ЗА ПОДРШКУ ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ ГЛАВНОГ ГРАДА	25

IMPRESUM

ПЧЕЛАРСТВО
STRUČNO-INFORMATIVNI MJESEČNIK
IZDAVAČ: SAVEZ PČELARSKIH
ORGANIZACIJA CRNE GORE

Adresa: Grbe bb 81412 Danilovgrad,
Telefon: 069/941-505
e-mail: spocg@t-com.me
sajt: www.pcelarstvo.me

ZA IZDAVAČA:
Radule Miljanić

V.D. GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA:
Branislav Kadić (067991226)
e-mail: ninaivlado@t-com.me

TEHNIČKI UREDNIK: Dragan Lučić

LEKTURA: Nataša Dajković

Redakcijski odbor „Pčelarstva“:
Danilo Vuković, Dragana Šutović,
dr Mirjana Bojanić-Rašović,
Marjan Plantak, mr Radoslav Bele
Zečević, mr Sanida Šabotić-Adžović

POKROVITELJ:
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

Adresa Redakcije:
Grbe bb, Danilovgrad;
ŽR 510-207440-72
CKB, Podgorica
Sa naznakom: Za SPOCG

ISSN 1800-5411

Rješenjem Republičkog sekretarijata za informacije br. 285 od 11. 01. 2001. godine "PČELARSTVO" je upisano u evidenciju javnih glasila Crne Gore. Aktom Republičkog sekretarijata za informacije 04/01-355/2001. godine časopis je oslobođen obaveza plaćanja poreza na promet.

ŠTAMPA:
HKS SPEKTAR
PODGORICA

UPITNIK

Upustvo za popunjavanje: Ovaj upitnik je namijenjen pčelarima, anonimnog je karaktera i dobijeni rezultati će biti korišćeni isključivo u naučno-istraživačke svrhe. Molimo Vas da odaberete jedan od ponuđenih odgovora. Ukoliko ste odabrali opciju "drugo", molimo Vas da upišete odgovor. Hvala na učešću.

1. Da li ste upisani u registar poljoprivrednih gazdinstava?

- a) Da
- b) Ne

2. Način pčelarenja:

- a) Konvencionalni
- b) Organski

3. Tip pčelarenja:

- a) Stacionarni
- b) Seleći

4. Lokacija pčelinjaka na području Crne Gore:

- Region

- a) Sjeverni
- b) Centralni
- c) Južni (Primorski)

- Tačan naziv opštine u kojoj se nalazi pčelinjak:

_____

5. Bliža lokacija pčelinjaka:

- a) Ruralna oblast
- b) Urbanizovana oblast
- c) Blizu poljoprivrednih površina (voćnjaka, oranica, vinograda...)
- d) Blizu šumskih područja
- e) Blizu industrijskih postrojenja/proizvodnih pogona

Drugo: _____

6. Tip košnice koju koristite:

- a) DB Dadan Blatova košnica
- b) Langstrot Rutova košnica
- c) Fararova košnica
- d) Anton Žnidersićeva košnica
- e) Pološka

Drugo: _____

7. Ukupan broj Vaših pčelinjih društava:

- a) 1-10
- b) 11-30
- c) 31-50
- d) 51-100
- e) više od 100

8. Proizvodnja meda:

- Koliko puta u toku godine vršite prikupljanje meda?

- a) Jednom
- b) Dva puta
- c) Više od dva puta

- Koje metode koristite za prikupljanje i ekstrakciju meda?

- a) Ručno
- b) Centrifugalne (vrcanje)

Drugo: _____

- Proizvodnja meda na godišnjem nivou (kg):

- a) manje od 300 kg
- b) od 300 kg do 500 kg
- c) od 501 kg do 1000 kg
- d) od 1001 kg do 1500 kg
- e) više od 1500 kg

9. Vrsta meda:

- a) Bagremov
- b) Cvjetni
- c) Livadski
- d) Šumski

Drugo: _____

10. Koje vrste hrane koristite u prihrani pčelinjih društava?

- a) Nektar
- b) Polen
- c) Šećerni sirup
- d) Invertni sirup
- e) Pogača
- f) Komercijalna pčelarska hrana (šećerni blokovi, pogače sa pčelinjim polenom, proteinske pogače...)

Drugo: _____

11. Da li koristite dodatke u ishrani pčela (vitamini, minerali itd)?

- a) Da
- b) Ne

12. U kom periodu vršite dohranu pčelinjih društava?

- a) Proljeće
- b) Jesen

Drugo: _____

13. Kako vršite obezbjeđivanje vode na pčelinjaku?

- a) Prirodni izvori vode (rijeke, potoci)
- b) Vještački izvori (pojllice)

Drugo: _____

14. U kakvoj ambalaži skladištite med prije upotrebe ili plasmana na tržište?

- a) Staklene tegle
- b) Plastične posude
- c) Inoksne posude

Drugo: _____

15. Da li posjedujete objekat za skladištenje i proizvodnju meda koji je registrovan od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove?

- a) Da
- b) Ne

16. U kakvim uslovima skladištite med prije prodaje ili distribucije?

- a) U hladnim i suvim prostorijama
- b) Na sobnoj temperaturi
- c) U specijalizovanim skladištima (u kontrolisanim mikroklimatskim uslovima)

Drugo: _____

17. Da li posjedujete sertifikate ili oznake kvaliteta za svoj med?

- a) Da
- b) Ne

18. Koje mjere sprovodite u cilju obezbjeđivanja kvaliteta meda?

- a) Redovno testiranje u laboratorijama
- b) Kontrola ishrane pčelinjih društava
- c) Kontrola uslova skladištenja i transporta meda

Drugo: _____

19. Da li vršite analize meda na prisustvo rezidua i kontaminenata (pesticida, antibiotika, teških metala i dr)?

- a) Da
- b) Ne

20. Koje dodatne mjere sprovodite u cilju obezbjeđivanja zdravstvene ispravnosti meda?

- a) Vršim redovnu provjeru uslova skladištenja
- b) Pratim sve propisane regulative i standarde

Drugo: _____

21. Koliko procenata saća zamijenite na godišnjem nivou?

- a) Manje od 25%
- b) Od 25% do 50%
- c) Više od 50%

22. Da li održavate higijenu košnica (čišćenje unutrašnjih površina košnica, okvira i ramova od ostataka voska, propolisa, mrtvih pčela, nečistoća i dr.) i koliko često?

- a) Da redovno, nakon svake sezone
- b) Povremeno, po potrebi
- c) Rijetko
- d) Nikada

23. Koje metode primjenjujete prilikom čišćenja i dezinfekcije košnica?

- a) Fizičko uklanjanje nečistoća
- b) Hemijska sredstva
- c) Termička obrada (vrućom vodom, vodenom parom, plamenik ili Bunsenov plamen...)

Drugo: _____

24. Koliko često vršite čišćenje i dezinfekciju pčelarske opreme (okvira, vrcaljki, alata...)?

- a) Redovno, nakon svake upotrebe
- b) Jednom mjesečno
- c) Jednom u tri mjeseca
- d) Nikada

25. Koje materijale upotrebljavate za zadimljavanje pčela?

- a) Suva trska ili trava
- b) Piljevina
- c) Karton
- d) Ugalj

Drugo: _____

26. Koje mjere najčešće preduzimate da obezbijedite dobrobit svojih pčela?

- a) Redovno pregledanje košnica
- b) Korišćenje prirodnih tretmana
- c) Obezbeđivanje hrane i vode
- d) Održavanje čistih i adekvatnih košnica
- e) Izbjegavanje upotrebe hemikalija

27. Da li vodite evidenciju (pčelarski dnevnik) o sprovedenim aktivnostima u pčelinjaku?

- a) Da
- b) Ne

28. Da li vršite kontrolu pčelinjih društava na prisustvo bolesti i parazita?

- a) Da, jednom mjesečno
- b) Da, sezonski
- c) Ne

29. Koje preventivne tretmane koristite u zaštititi pčela od bolesti i parazita?

- a) Hemijska sredstva (npr. amitraz, flumetrin)
- b) Organska sredstva
- c) Mehaničke metode (npr. mreže, uklanjanje trutovskog legla)
- d) Biološki tretmani (npr. hiperventilacija, termički tretman, ram građevnjak)
- e) Kombinacija hemijskih i bioloških metoda
- f) Ne koristim specifične tretmane

Drugo: _____

30. Ukoliko koristite hemijske tretmane, na koji način se pridržavate propisanih doza i karencijskih perioda?

- a) Strogo se pridržavam svih propisanih doza i karencijskih perioda
- b) Ponekad prilagođavam doze prema sopstvenom iskustvu
- c) Ne pridržavam se striktno propisa

31. Da li upotrebljavate registrovane veterinarsko-medicinske preparate u liječenju pčelinjih društava?

- a) Da, redovno
- b) Da, povremeno
- c) Ne

32. Koji su najčešći problemi i izazovi sa kojima se suočavate u pčelarstvu?

- a) Bolesti pčela (bakterijske, parazitske, gljivične, virusne)
- b) Štetočine (glodari, ptice, gmizavci, moljci, insekti...)
- c) Klimatski uslovi
- d) Nedostatak hrane za pčele

Drugo: _____

33. Koje mjere preduzimate u cilju rješavanja problema i izazova?

- a) Sprovođenje redovnih tretmana protiv bolesti
- b) Sprovođenje preventivnih mjera protiv štetočina (zamke, fizičke barijere, hemijski i biološki tretmani)
- c) Obezbeđivanje dodatne hrane
- d) Praćenje vremenskih uslova i prilagođavanje istim

Drugo: _____

34. Kako vršite nabavku matica?

- a) Kupujem od renomiranih odgajivača
- b) Kupujem od lokalnih pčelara
- c) Sam uzgajam matice

Drugo: _____

35. Koliko često vršite zamjenu matica?

- a) Svake godine
- b) Svake druge godine
- c) Kada primjetim da je produktivnost značajno opala

Drugo: _____

36. Koliko često se suočavate sa problemom rojenja pčela?

- a) Često
- b) Povremeno
- c) Rijetko
- d) Nikada

37. Koje preventivne metode koristite u cilju suzbijanja nagona rojenja kod pčela?

- a) Rotacija ramova
- b) Širenje prostora u košnici
- c) Uništavanje matičnjaka
- d) Kombinovano (rotacija ramova, širenje prostora u košnici, uništavanje matičnjaka)

Drugo: _____

38. Koliko često vršite transport pčelinjih društava?

- a) Nikada
- b) Jednom godišnje
- c) Više puta u toku godine

Drugo: _____

39. Na koji način vršite transport pčelinjih društava?

- a) U specijalizovanim kontejnerima
- b) Prikolicom
- c) Kamionom

Drugo: _____

40. Da li ste pohađali obuke ili kurseve iz oblasti pčelarstva i zdravstvene bezbjednosti pčelinjih proizvoda?

- a) Da, redovno
- b) Da, povremeno
- c) Ne

AVGUSTOVSKI RADOVI U PČELINJAKU

NAZIRE SE NOVA PČELARSKA GODINA

Sve do sada smo ubirali plodove pčelarenja, ali je došlo vrijeme da se moramo mnogo više posvetiti samoj pčeli kako bismo je pripravili za zimovanje. Naime, od nas zavisi kakve će nam zajednice ući u zimu. Većina, a naročito oni iskusniji pčelari, za avgust kažu da je prekretnica uoči nove pčelarske godine, s obzirom da se glavne paše uglavnom završavaju i pčele počinju pripreme za ulazak u zimu. To znači da bilo koja greška pčelara u tom mjesecu teško se kasnije može ispraviti. Pčelari kažu da je avgust bespasmni ljetnji mjesec i ne treba se zavaravati da će pčele donijeti med za vrcanje, već pčelari treba da budu zadovoljni ukoliko ga donesu sebi za zimnicu. U avgustu treba svakom pčelinjem društvu dodati obogaćenu pogaču ili šećerni sirup. Prihranu pčela

treba završiti do kraja avgusta jer u slučaju da nastave prihranu, matica će i dalje nastaviti sa zalijeganjem što nije preporučljivo pošto ciklus razvoja pčele traje oko 20 dana.

Ko nije obavio posljednje oduzimanje meda iz medišta do kraja jula, to će morati da uradi početkom avgusta. Ako med u plodištu potiče od medljike, treba ga izvrcati pošto nije dobar za prezimljavanje pčela. Poslije vrcanja meda, medišta treba ostaviti pčelama još nekoliko dana da ih očiste.

Savremeno pčelarstvo u pripremanju pčela za prezimljavanje preporučuje da nešto od zaliha meda u plodištu treba oduzeti. Osnovni razlog se odnosi na hranu pčelama u prvom dijelu zimovanja, dok još nema legla, a med od šećernog sirupa može u potpunosti zamijeniti cvjetni med jer za taj period

hrana služi kao energent za stvaranje toplote i održavanje života pčela u klubetu. Kada su izvrcane posljednje količine meda iz medišta i kada su pčele očistile saće od ostataka meda, medište se mora skinuti kako bi se pčelama omogućio pravilan raspored meda za zimovanje u plodištu i da bi zimsko klube zauzelo pravilan položaj. Ako se medište ne skine na vrijeme, moguće je da pčele zimske zalihe razbacaju po svim ramovima u medištu zato što one instinktivno smještaju med iznad legla, odnosno iznad zimskog klubeta. Medni vijenci na plodišnim okvirima gdje ima legla moraju biti 10–12 cm ispod satonoša. Medišta, zavisno od područja ili regiona, skidaju se negdje početkom, negdje sredinom, a negdje krajem avgusta i to najviše zavisi od vremenskih i pašnih prilika.

DODAVANJE MATICE

U pčelarskoj literaturi opisani su brojni načini dodavanja i zamjene matica. Evo jednog primjera kako to uraditi uspješno, jednostavno i bez velike filozofije, a sastoji se od 11 uslova.

1. Pčelinju zajednicu dovesti u takvo biološko stanje da očekuje i prihvati maticu, bez obzira na to bila ona sparena ili ne. Sa pčelama se ne može raditi ništa na silu, treba im dati ono što očekuju i to u određenom vremenu. One prihvataju samo ono što im treba.

2. Mlade pčele prihvataju maticu bez ikakvih problema, ali stare su uvijek neprijateljski raspoložene prema dodatoj matici. Zato u košnici u koju dodajemo maticu mora biti pčela različite starosti.

3. Spoljni uslovi koji nepovoljno utiču na uspješno dodavanje maticе: bespašno razdoblje, hladno i kišovito vrijeme, jake vrućine u doba dodavanja. Ako maticu i dodajemo po lošem vremenu, moramo obilno prihranjivati zajednice i paziti da ne izazovemo grabež. Najbolje je upotrijebiti pogače.

4. Pčele najlakše prihvataju novu maticu ako u prirodi imaju i malu podražajnu pašu. Tada su starije pčele usredsređene na unos nektara i polena, a mlade obavljaju kućne poslove, pa i prihvataju maticu.

5. Pčelinja zajednica kojoj dodajemo maticu mora neko vrijeme biti bez nje. Što je to vrijeme duže (ali ne predugo), prihvatanje dodate maticе je sigurnije, ali moramo paziti na izvučene matičnjake jer ako ostane samo jedan, uspjeha nema, ili ako u njoj postoji matičnjak bilo koje starosti. Zato, prije dodavanja maticе, dobro provjerite ima li matičnjaka ili matica. Nemojte napamet dodavati maticu.

6. Pčelinja zajednica ni u kom slučaju ne prihvata dodatu maticu ako se ona nalazi u zajednici, bilo sparena ili nesparena, ili ako u njoj postoji matičnjak bilo koje starosti. Stoga, prije dodavanja maticе, dobro provjerite ima li matičnjaka ili matica. Nemojte napamet dodavati maticu.

7. Ako pčelinja zajednica duže vrijeme nema maticu, tada se pojavljuju lažne maticе. Pčelari često pokušavaju, bez ikakve intervencije, u takvoj zajednici da uzgoje mladu maticu, ali to im ne uspijeva. Često dodaju maticu u kavez i tada ne postižu uspjeh.

8. Sada treba pronaći staru maticu i ukloniti je iz zajednice, te je potrebno pripremiti košnicu za dodavanje mlade maticе u kavez. Taj posao treba obaviti bez velike nervoze i buke i sa što manje dima. Naime, ako se jako dimi i stvara velika buka, gotovo da je nemoguće pronaći maticu. Neiskusni pčelari i po nekoliko puta pregledaju okvir i ne pronađu maticu. Šta tada treba učiniti? Zatvoriti košnicu i nakon nekoliko sati pokušati ponovo.

9. Od vrste kaveza zavisi uspjeh dodavanja, odnosno veličina pregrade za hranu pčela pratilja. Tu hranu uzimaju i pčele u košnici kada se doda matica u kavezu. Vrijeme tokom kojeg pčele u košnici pojedu tu pogaču i oslobode maticu izuzetno je važno i jako utiče na prihvatanje. Ako je taj rok kratak, dodavanje može biti neuspješno, ali ako je rok tri ili četiri dana, uspjeh je siguran, uključujući i sve navedene uslove.

10. Ako se maticе dodaju pred nevrijeme ili u kasnu jesen, uspjeh će sigurno izostati.

11. Najvažniji postupak pri dodavanju maticе je, ali ga pčelari radi jednostavnosti ne sprovode ili to ne znaju, pustiti pratilje iz kaveza i maticu dodati samu. Zašto? Odgovor je jednostavan. Pratilje čuvaju svoju maticu i pružaju otpor pčelama u košnici, a kada je matica sama, pčele je hrane preko mrežice na kavezu i nema nikakve bojazni da neće biti prihvaćena.

ZDRAVO MATIČNO LEGLO

Priprema pčelinjih društava za zimu najvažniji je pčelarski posao u avgustu. Jedan od elementarnih uslova za to je kvalitetna matica. Njeno leglo mora

da bude kompaktno, zdravo i dovoljno brojno. Ne kaže se bez razloga „Dajte mi dobru maticu i daću vam pune kante meda”. Za tu staru izreku znaju svi pčelari. Samo dobre maticе daju dobra i jaka pčelinja društva, a ona daju dobre prinose u pčelarstvu. Zato

maticе treba mijenjati kada to najmanje utiče na opadanje snage i produktivnost pčelinjeg društva. Zamjena maticе pred pašu umanjuje medobranje od 13% do 23%. Zamjena starih i drugih loših maticа mladim plodnim maticama u toku paše, tvrde stručnjaci, umanjuje medobranje za 35%. Matica je duša pčelinje zajednice. Ukoliko su pčele, možda, već počele samozamjenu maticе, tada nije potrebno dodavati novu, već samo propratiti stare u košnici i provjeriti da li će nova matica ispravno nositi. Samozamjena je neophodna kada vidimo progrižene matičnjake, ili skoro razrušene, a naravno u slučaju otvorenih ili zatvorenih matičnjaka, što ukazuje da samozamjena maticе tek počinje. Pčelari griješe ako mladu maticu ne dodaju u jako proizvodno društvo, već sa njom prave mali roj. To treba izbjegavati. Pri tome treba znati da je prijem maticе jednak i kad se radi o malom ili velikom pčelinjem društvu. Postoje još dva uslova vrlo bitna za prijem maticе. To su prihranjivanje pčelinjeg društva i mir nakon izlaska maticе iz kaveza. Najveću grešku pčelari prave kad traže maticu nakon izlaska iz kaveza. Mlada matica je nemirna, usplahirena i hoće da poleti sa rama. Zato je ne treba tražiti, već samo izvaditi kavez i primaći ramove. Traženjem po ramovima, ona se uznemirava, a pogotovo ako je dugo i pretjerano zadimljavate. To ne treba raditi. Nakon desetak dana od dodavanja maticе, treba izvaditi ram iz sredine i ako vidite jaja ili larve, odmah vratite ram jer su to jaja ili larve od dodate maticе. To treba uraditi brzo i uz malo dima. Ukoliko pčelar ispoštuje i ova dva uslova, prijem maticе je sigurno uspješan u ogromnom broju slučajeva jer se nikad ne može garantovati da će prijem maticе biti stoprocentan. Takođe treba znati da maticе stare dvije godine stradaju tokom zime više nego mlade maticе. Stručnjaci kažu da mladih maticа tokom zime strada 0,2%, matica starih jednu godinu strada 2%, a matica starih dvije godine strada 10%. Izraženo u apsolutnim brojevima, statistički podaci potvrđuju istraživanja da od 1000 maticа tokom zime stradaju dvije mlade maticе, 20 maticа starih godinu i 100 maticа starih dvije godine.

PARAZITI, HRANA, PLODIŠTE, SAČE...

Jedna od najvažnijih radnji u avgustu je da se pčelinja društva oslobode varoe jer ona u avgustu dostiže svoj maksimum u razvoju i ako se ništa ne preduzme, ovaj parazit zimskim pčelama skraćuje život i neće biti sposobne da odgoje prolječne mlade generacije, a društvo će uginuti. Druga važna stavka pčelara je obezbjeđivanje zaliha hrane, a slijedi i tretiranje pčela protiv varoe. U košnicu treba što prije postaviti ramove koji će tu ostati preko zime i tek tada započeti konačnu dodatnu prihranu ako je neophodno. Pri ostavljanju velikih rezervi hrane treba obratiti pažnju da li ima i praznog saća na kome će pčele radije zimovati nego na medu i stvoriti uslove da pčele krajem zime započnu leglo na ramovima sa puno meda, a ne odvojene od njih. Zato je dobro kod LR i sličnih košnica u gornji nastavak prebaciti samo 2-3 rama sa leglom i većim vijencima meda, a ramove sa leglom bez meda ostaviti u donjem nastavku. Preporučljivo je da ramovi koji se stave u gornji nastavak ili koji su već tamo budu na mlađem i kvalitetnom saću. Uz njih treba staviti po ram sa polenom i medom ako ih ima u donjem nastavku i uz njih još po neki ram sa medom sa svake strane kako bi med bio uz samo klube krajem zime. Krajnji ramovi u tom slučaju ne moraju da imaju mnogo hrane jer neće ni biti dostupni pčelama dok su u klubetu. Kakav je raspored plodišta i saća pri zazimljavanju pčelinjeg društva, pitanje je koje zaslužuje posebnu pažnju. Kod DB košnice skidaju se polunastavci i zazimljuju se u plodišnom dijelu. Kod LR košnice postoji nekoliko varijanti pri zazimljavanju i to sa jednim nastavkom i jednom maticom, sa jednim nastavkom i jednim polunastavkom, sa jednom maticom, sa dva i tri nastavka, sa jednom ili dvije matice, sa dva nastavka i jednim polunastavkom i sa jednom ili dvije matice. Krajem avgusta preporučljiv je jedan zahvat, prijeko potreban za prezimljavanje zajednica, a radi se na sljedeći način. Izvaditi sve medne

MEDLIKA

Posebnu pažnju treba da obrate pčelari koji imaju pčelinjake na većim nadmorskim visinama gdje može biti unosa medljike. Šta uraditi kada je ima? Poslije livadske i suncokretove paše, izvrcati med isključivo iz medišta, plodišta ne dirati (ako krene medljika plodišta moraju biti puna meda od livade ili suncokreta). Medišna tijela vratiti na plodište i čekati medljiku. Početak medljike (jul/avgust) treba sačekati sa medištima na plodištu, pratiti redovno situaciju da ne dođe do toga da se medišta napune i počne lagerovanje u plodištu. U zavisnosti od unosa treba vršiti proširivanja. Kada se završi unos medljike, treba izvrcati sav med iz medišta, ista vratiti na plodišta i prihraniti sirupom, 1:1 u većim količinama, i to što prije. Tada će se šećerni sirup pomiješati sa onom medljikom u medištu koja je ostala u ćelijama ramova. Unosom polena dobićemo umjesto energetske šećerne hrane proteinsku, šećer–medljika–polen. Prihranu radimo dva-tri dana. Tada dolazimo do prve velike spasonosne radnje. Medišna tijela podbacujemo ispod plodišta na podnjaču, a plodište podižemo na vrh konfiguracije. Ako imate medljiku u plodištu LR košnice? Staviti maticnu rešetku na plodište, zatim podići cijelo mlado leglo sa maticom u gornje tijelo. Dolje ostaviti zatvoreno leglo i ramove sa medljikom. Donje tijelo dopuniti ramovima, a isto i gornje. Tada početi sa prihranom šećernim sirupom. Pčele će unositi sirup i medljiku, odozdo polen iz prirode i od toga stvarati jednu lijepu pčelinju hranu koja će biti odlična za prezimljavanje. Ujedno će matica polagati jajašca u gornje tijelo koje će već biti u konfiguraciji koja se stavlja za prezimljavanje. Na vrijeme početi odstranjivanje varoe.

Kako ćemo pakovati tijela zavisi od tipa košnice i sistema kojim se radi, tako da tu pravila nema. Najbitnije je da se med nalazi iznad klubeta koje će se stvoriti u zimu. Ovo se odnosi na nastavljache gdje pčele idu u visinu. Za pološku bitno je zajednicu zazimiti sa visokim mednim kapama koje bi trebalo biti visoke minimalno 15 cm. Čak se praktikuje da se polumedište sa medom stavi ispod plodišta kod nastavljacha određenog tipa DB LR, gde bi pčela podizala med u plodište tokom avgusta i do polovine septembra. To bi imalo za cilj stimulativne prihrane i povećanje medne kape kod izlaska pčela iz ćelija plodišta, vršila bi se dopuna i pravilan razmještaj meda u pčelinjoj zajednici. Podizanje meda u plodište pčela će odrediti prema potrebi, čak može ostati i ispod med koji će čekati proljeće. Tu smo stvorili još jednu pogodnost – podigli smo plodište da bude više od podnjače i tako smo stvorili bolje uslove za prezimljavanje.

Zaključićemo sljedećim komentarom. Naš rezultat u vezi sa količinom hrane za pčele možemo vidijeti „odokativno“ (koja ne smije biti manja od 20 kilograma). Ali nema ispravke ako želimo kvalitetno izležene pčele. Da li smo i koliko skinuli varou, znaćemo kada budemo tretirali oksalnom kiselinom tokom zime. Ukoliko tada budemo imali manje opalih varoa, naš uspjeh je veći, a naša posvećenost smanjenju varoe tokom jula se isplatila jer smo u zimu ušli sa zdravim pčelama.

okvire za koje smatramo da bi bili zajednici višak te okvire u kojima se nalazi jako crni med i stare više od dvije godine, utvrditi stanje matice, legla, zaliha meda za zimu i peluda, pa prema jačini zajednice odlučiti hoće li zajednica prezimiti na jednom ili dva nastavka, izvaditi matičnu rešetku i staviti hranilicu. Ako je nužno, napraviti novi raspored saća ukoliko će zajednica prezimiti na jednom nastavku, medne okvire staviti na kraj sa svake strane po dva, a do njih staviti po jedan okvir s peludom, dok će ostali okviri biti popunjeni leglom i mednim vijencem. Ako će zajednica prezimiti na dva nastavka, u gornji nastavak staviti po dva do tri medno peludna okvira, dok ostali moraju imati, barem, s gornje strane nešto meda, a donji nastavak treba da bude popunjen kao kod prezimljavanja u jednom nastavku.

HIGIJENA POJILA, POGAČE I SIRUP

U avgustu treba održavati higijenu pojila i redovno mijenjati vodu. Posebnu pažnju treba posvetiti vodi u pčelinjaku. Pčele uvijek moraju imati dovoljne količine kvalitetne vode za razvoj i opstanak. Pčelari se često oslanjaju na prirodne izvore, koji su ipak nepouzdati – lako presuše u najnezgodnije vrijeme tokom dužih sušnih perioda i ljetnjih vrućina. Nedostatak vode izaziva začepljenje crijeva kod najmlađih pčela, koje se obilatno hrane peludom i izlučuju matičnu mliječ za razvoj legla i ishranu matice. Vodom se vrlo često širi niz bolesti na pčelinjaku, posebno nozemoza zato pojilica mora osigurati stalni izvor vode i onemogućiti da se pčela u njoj utopi ili da u vodu dospije izmet pčela. Položaj pojilice u odnosu na košnice mora biti stalan jer pčele teško prihvataju promjene. Pojilici u kojoj samo povremeno ima vode pčele se nerado vraćaju. Najkvalitetnija je pojilica od nerđajućeg lima. Higijenske pojilice od takvog materijala lako se čiste, osiguravaju lak pristup pčela vodi, poklopcem je voda zaštićena od izmeta, a onemogućuje pčeli da se utopi. Ima mehanizam za auto-

VIŠAK OKVIRA

Krajem avgusta preporučljiv je zahvat prijeko potreban za prezimljavanje zajednica, a radi se na sljedeći način:

- izvaditi sve medne okvire za koje smatramo da bi bili zajednici višak te okvire u kojima se nalazi jako crni med i stare više od dvije godine;
- utvrditi stanje matice, legla, zaliha meda za zimu i peluda, te prema jačini zajednice odlučiti hoće li zajednica prezimiti na jednom ili dva nastavka;
- izvaditi matičnu rešetku i staviti hranilicu i, ako je potrebno, napraviti novi raspored saća;
- ako će zajednica prezimiti na jednom nastavku, medne okvire staviti na kraj, sa svake strane po dva, a do njih staviti po jedan okvir s peludom, dok će ostali okviri biti popunjeni leglom i mednim vijencem;
- ako će zajednica prezimiti na dva nastavka, u gornji nastavak staviti po dva do tri medno peludna okvira. Ostali okviri moraju imati, barem, s gornje strane nešto meda, a donji nastavak treba da bude popunjen kao kod prezimljavanja u jednom nastavku.

matsko zatvaranje vode koja je lako dostupna pčelama.

Početak avgusta iskusni pčelari dodaju svakom pčelinjem društvu oplemenjenu pogaču i počnu da im daju šećerni sirup sa dodatkom rastvora kobalt-hlorida (jedan mililitar rastvora na jedan kilogram šećera) i to u odnosu 1:2 (na jedan kilogram šećera dva litra vode) ili 1:3, što zavisi od toga da li u pčelinjem društvu ima više ili manje polena. Što u šećernom sirupu ima više vode, pčele će više unositi polen. Ako se u to vrijeme ide sa gušćim sirupom (1:1

i gušći), pčele će obavezno blokirati maticu medom koji će deponovati u predjelu legla. U ovom periodu dobro je davati pčelinjim društvima i sljedeći oplemenjeni sirup: u jedan litar šećernog sirupa 1:1,5 (na jedan kilogram šećera 1,5 litar vode) doda se po 1–1,5 gram svježe sakupljenog polena (dobro samljevenog i prvo rastopljenog u malo vode) kao i rastvor kobalt-hlorida (jedan mililitar rastvora na jedan kilogram šećera).

izvor:
pčelarska literatura i sajtovi

ПРИЈАТНИ ТРЕНУЦИ У ДРУШТВУ НЕВЕНКЕ ТУЈКОВИЋ, ПРВЕ ЖЕНЕ ЧЛАНИЦЕ ДП „ГРБАЉ”

ДАМА МЕЂУ ПЧЕЛАМА

У овом броју часописа представљамо госпођу Невенку Тујковић, прву жену која је постала чланица Друштва пчелара „Грбаљ”. Поред ње, ово друштво, које броји стотинак чланова, данас има још двије чланице.

Зашто баш ова жена пчеларка завређује да се о њој пише?

Иако је тек ове године, упркос вишегодишњем чланству у Друштву пчелара „Грбаљ“, оформила свој мали пчелињак, она с толико љубави брине о својим пчелама да заслужује да јој се, и на овај начин, пружи подршка и укаже поштовање. Ова вриједна Грбаљка, како нам је сама рекла „и родом и домом“ из Наљежића, након смрти мужа, наставила је да одржава имање са још више пажње и љубави него прије. Навикла на рад од дјетињства, нашла је задовољство у раду на земљи и пољопривредној производњи у којој долази до изражаја и њена креативност.

На регистрованом пољопривредном газдинству бави се производњом воћа и поврћа, маслинарством, гаји козе, кокошке и друге домаће животиње, а сада и пчеле.

Ливаде богате ароматичним и љековитим биљем нуде обилату пашу њеним љубимцима. По ономе што смо видјели, можемо закључити да овдје постоје услови за органску производњу како наведених производа, тако и меда. Све је на њеном газдинству

искоришћено – заокружена производња. Производи изванредног квалитета, поврће, јаја, сир, прерађевине од меса, воће, сокови, џемови које продаје на которској пјаци, сврставају је међу боље, иако мале произвођаче.

БАБА ЈЕ „КРИВА” ЗА СВЕ

На питање, одакле љубав према пчелама и пчеларству, занимању не баш типичном за њежнији пол, наша саговорница одговара:

Дјеца уче у кући, од одраслих, да буду људи, да живе од свог рада и да чувају успомене на своје претке. Још као мала сам радила на имању и у кући. Пратила сам своју баку Мару на њеним свакодневним пословима. Држала је пчеле и старала се о њима као да је то нормалан посао за сваку жену. Сјећам се да је с невјероватном лакоћом враћала „одбјегле“ ројеве у кошнице уз помоћ матичњака. Тада би им тихо нешто говорила што нијесам разумјела, нити запамтила.

С чуђењем и радозналошћу дјетета, гледала сам како се број кошница увећава и радовала се када би бака најавила да ће година бити медена.

То сјећање ме враћа у дјетињство и једноставно знам да је и рад са пчелама оно што ме веже за моје коријене. Сваки почетак је тежак и неизвјестан.

Иако за себе каже да је пчеларка са скромним знањем које је стицала,

најприје, на интернету, касније од колега пчелара и на предавањима, према пчелама осјећа толику љубав и неку врсту пријатељства да јој свако ново сазнање о свијету ових „чудотворних бића“ причињава неизмјерно задовољство.

Захваљујући Божу Бујковићу, предсједнику Друштва, који јој је својим знањем и искуством помогао, најприје, у формирању друштава, па онда и пружањем упутстава и савјета за рад са пчелама, као и колегијалности других пчелара, сада је још чвршћа у намјери да, већ наредне године, учетворостручи број кошница и тако сваке године док не буде власница 100 пчелињих друштава.

То би за њу значило и почетак озбиљне производње меда и других пчелињих производа, улагање у маркетинг, иновације и заштиту имена производа. Учествоваће на јавним позивима за подршку пољопривредним произвођачима / пчеларима у општини Котор, коју је и раније користила.

Ове године сав мед ће оставити пчелама за презимљавање.

А идуће, даће бог, биће и за њих и за нас, каже госпођа Тујковић.

ПЛАНОВИ

Како види себе за пет година у овом послу, Невенка каже:

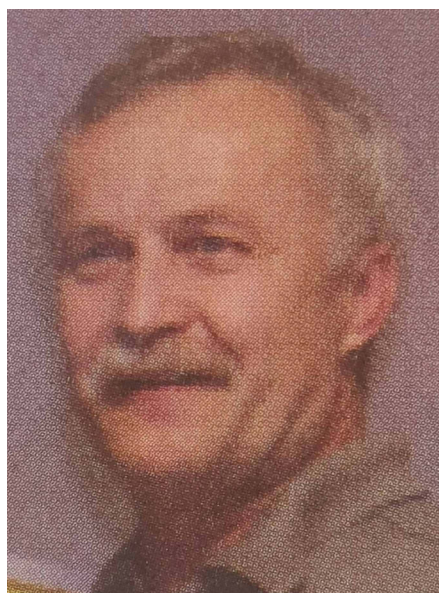
Ништа ми није тешко и не стидим се рада. Осим што ми доноси одређени приход, пружа ми осјећај корисности и испуњава ме задовољством. Намјеравам увећати пластеничку производњу, тако да читаве године могу имати производе за тржиште. На једној од ових ливада засијаћу медоносно биље, што ће, поред багремове, борове и шумске паше, воћњака и разног ливадског цвијећа, мојим пчелама обезбиједити још боље услове и тако их нећу морати селити. Имам много планова и једно је сигурно, чека ме много рада. А чизме, оне су мој главни модни детаљ, кроз смијех завршава наша вриједна домаћица, позирајући нам при фотографисању, примјетивши да ми је упитни поглед пао на њену елегантну гумену обућу.

Весна Ђукић

UPOTREBA TRUTOVA U USLOVIMA SAVREMENOG PČELARENJA

U normalnim uslovima savremenog pčelarenja, pčelari će se, kao i do sada, trutovima koristiti na isti način. To znači da će trutovi, po svojoj želji i kad im to odgovara, napuštati košnicu u kojoj su se izlegli i isto tako slobodno se u nju vraćati. Budući da potiču od provjerene matice i da su uzgojeni u djevičanskom trutovskom saću, u jakim pčelinjim zajednicama, njihovi spoljašnji organi za letenje i orijentaciju, kao i svi unutrašnji organi, posebno organi za oplodnju biće maksimalno razvijeni. Tako uzgojeni trutovi biće mnogo vitalniji i sposobniji, a takođe i vrlo agresivniji prilikom sparivanja. Prema tome, oni će u svakom pčelinjaku biti dominantni u odnosu na ostale trutove, bez obzira na to potiču li sa istog ili drugog pčelinjaka. To će svakako omogućiti sparivanje sa neoplođenom maticom, ponajprije iz pčelinjaka sa kojeg potiču, a zatim i sa maticama iz susjednih pčelinjaka.

Treba li onda izrezivati trutovsko leglo sa ciljem biološkog uništavanja varoe? Odgovor je negativan iako su naučnici savjetovali pčelare da to rade, a zatim odjednom zaćutali. Mnogi će se zapitati zašto. Govori se da je svako otvaranje košnice stres za pčelinju zajednicu. To je istina. Međutim, kad se odstrani okvir sa poklopljenim trutovskim leglom, to nije samo stres i šok za zajednicu, nego i gubitak. Pčele nikad ne rade i ne očekuju ono što im ne treba. Mnogi su govorili da je trutovsko leglo klopka za varou i da se izrezivanjem poklopljenog legla izbaci do 50% varoe. Moja su istraživanja pokazala sasvim suprotne rezultate, i

to ne samo s obzirom na varou, nego i s obzirom na smanjenje unosa nektara i polena, i to za čak 30%. Kad pčelinjoj zajednici oduzmemo ono što ona očekuje, u ovom slučaju trutove, ona istog trenutka koncentriše sve snage u obnovu toga čega nema, a potrebno je, te zanemaruje onaj posao koji je do tada radila, to jest skupljanje nektara i polena. I nije to najveći grijeh jer, kao što je već rečeno, koliki se tek genski materijal baci, koliko se vremena potroši i koliko se štete napravi. Evo još podataka na ovu temu. Ako građevnjak izbacimo samo tri puta, izbacili smo 20% legla koje bi tamo bilo. Nadam se da sam mnoge podstakao na razmišljanje o tome isplati li se nastaviti sa tom praksom ili ne. Svjestan sam da će biti i onih koji se neće složiti sa mnom, no neka najprije pogledaju u eksperimentalnoj staklenoj košnici što

se dešava nakon pomenutih zahvata, a ne da samo zaključuju poslije pročitanih podataka sa internetskih formata ili napamet sprovedenih istraživanja. Po tom pitanju moj je stav da je izrezivanje trutovskog legla besmisleno i da je to protivprirodna radnja nad pčelama i pčelinjom zajednicom koja u znatnijoj mjeri ne smanjuje broj varoa. Jedino opravdanje za te radnje je dobijanje djevičanskog voska, naravno, ako ga na vrijeme i prije hemijskog tretmana izvadite iz košnice.

SPARIVANJE MATICE SA TRUTOM

Matica se pari sa trutovima u vazduhu prilikom leta. Nameće se pitanje zašto prilikom leta i što bi se dogodilo kada bi se sparila u nekom šupljem drvetu, pukotini kamena, tačnije u svom prirodnom staništu ili u košnici, koju je čovjek napravio po svojoj mjeri. Ako bi se matica sparila u košnici, došlo bi do sparivanja u srodstvu. Tako bi se sparivanje manifestovalo povećanjem jednakih parova zamjenjivih gena i velikim nizom štetnih osobina. No, sparivanje u srodstvu sestre sa bratom sprovodi se pri kontrolisanoj i usmjerenoj selekciji radi dobijanja čistih pčelinjih linija. Matica izlijeće iz košnice radi sparivanja 4-5 dana nakon izlijeganja, a oko 95% matica pari se tokom sljedećih sedmica zavisno od vremenskih uslova. Ako maticu zatvorimo u kavez ili na leto stavimo maticnu rešetku i ostavimo je narednih 20 dana, matica će sigurno ostati neoplođena. Takva matica se može koristiti i to veoma uspješno za

uzgoj kvalitetnih i selekcionisanih trutova, koji postaju sposobni za sparivanje 10 do 12 dana nakon izlijevanja. To je vrijeme potrebno da bi se spermom napunili sjemeni mjehurići, a pomoćna žlijezda sluzavom tečnošću. Kada sam sprovodio eksperimente na sparivalištu matica, bio sam u prilici da pratim sam čin oplodnje matice sa trutom barem dvadesetak puta. Kada se matica prvi put spoji sa trutom, zajedno padaju na tlo, a trut ubrzo umire, a matica zatim ponovo poleti, noseći u komori polnog otvora dio polnog organa truta u obliku bijelog repića, koji predstavlja neku vrstu usisnog čepa. Međutim, matica se ne vraća odmah u oplodnjak, nego nastavlja da leti u krugu, gdje će se spariti sa prvim trutom. Trutovi su prema toj matici još agresivniji, spajaju se sa njom, ali više ne padaju na zemlju i ne umiru. Naime, poslije sedam do osam minuta, najviše do 15, matica se vraća u oplodnjak sa bijelim repićem. Pčele iz matičine svite odmah počinju da odstranjuju bijeli repić i efikasno ga uklanjaju za nekoliko minuta. Pažljivim posmatranjem sam utvrdio da veći broj matica istoga ili naredna dva dana ponavljaju svoj svadbeni let na potpuno isti način, vraćajući se u oplodnjak sa bijelim repićem.

IDEALNA DESTINACIJA

Da bi se osiguralo kontrolisano sparivanje matica sa trutovima iz grupe već odabranih i za to pripremljenih kvalitetnih selekcionisanih trutovskih zajednica, treba imati na raspolaganju izolovano mjesto za sparivanje. Smatra se da je takvo mjesto dobro izolovano kada u krugu od barem deset kilometara nema drugih pčelinjih zajednica, uključujući i one u šupljinama drveća u šumskim oblastima ili u stijenama i drugim mjestima. Nepotpuno izolovanim mjestima smatraju se ona koja su udaljena svega četiri do pet kilometara

Oplodnja matice u letu

Trutovi besposleno čekaju na ulazu košnice

od drugih pčelinjaka. Da bi se provjerilo je li mjesto zaista izolovano, najprije se na njemu postavi nekoliko oplodnjaka sa nesporenim maticama, ali bez trutova. Ako se u povoljnim vremenskim uslovima matica ne spari u roku od 20 do 25 dana, smatra se da je mjesto dobro izolovano. Osim dobre izolacije, područje gdje se postavlja oplodna stanica treba da bude i dobro zaštićeno od jakih i čestih vjetrova, odnosno čestih vazдушnih struja. Drugim riječima, to treba da bude dobra zavjetrina kako bi bilo toplo od proljeća do jeseni. U blizini izolovanih granica moramo dobro paziti da nema pčelinjaka sa zaraznim bolestima. Samim tim jako je važno da na odabranoj destinaciji cijelo vrijeme ima dobre paše, pa bila ona tek ohrabrujuća, da ne bismo morali često prihranjivati oplodnjake i trutovske zajednice. To znači da

mjesto gdje su postavljeni oplodnjaci mora biti sunčano, okrenuto prema jugu, mora imati niskoga grmlja, niskih voćaka ili nekog drugog rastinja koje pruža prošaranu hladovinu i služi maticama za bolju orijentaciju, jer raznobojno obojena leta oplodnjaka nijesu dovoljno dobri orijentiri. Posmatranja su pokazala da je nestanak matice, bolje rečeno gubitak, manji ako oplodnjaci nijesu pravilno posloženi u jedan red ili ako su postavljeni na većem međusobnom razmaku, odnosno dva do tri metra od različitih orijentira, te ako su podignuti 80 do 100 santimetara od zemlje. U oplodnjacima koje donosimo na mjesto za sparivanje ne smije biti trutova, stoga prije punjenja oplodnjaka, pčele treba prosijati preko matične rešetke da ne bismo donijeli i neželjene trutove na izolovanu oplodnu stanicu. Ako je mjesto dobro izolovano, za sparivanje su potrebne barem dvije trutovske zajednice za 50 matica, a ako nije dovoljno izolovano, onda je potrebno četiri do pet trutovskih zajednica. Tako je za 100 do 150 matica potrebno između šest i osam, a za 800 matica od 15 do 18 trutovskih zajednica, pa i više. Vjerovatnoća da će se matice spariti sa određenim trutovima u nedovoljno izolovanom mjestu može se sigurno povećati ako povećamo broj trutovskih zajednica uzgojem u rano proljeće, prije nego što se izlegu trutovi u ostalim zajednicama. Da bismo sačuvali trutove za sparivanje sa maticama u kasno ljeto, trutovske zajednice poslije završetka paše trebalo bi da redovno prihranjujemo sirupom kojem dodajemo neke od bjelančevina ili pogačama uz dodatak polena, pri čemu odnos meda i polena treba da iznosi 1:1. U krajnjem ih slučaju možemo privremeno i obezmatičiti da bismo što duže imali trutove za sparivanje zadnjih matice.

EDUKACIJA I OBUKA NA IMANJU ZORANA BOŠKOVIĆA

U pčelinjaku Zorana Boškovića, u selu Žari, kod Mojkovca, 28. juna okupili su se članovi Udruženja pčelara „Cer“. Održan je sastanak Upravnog odbora zajedno sa mladim pčelarima koji čine dio projekta nabavke rojeva i košnica sa ramovima. Projekat je realizovan uz pokroviteljstvo Opštine Mojkovac i predstavlja važnu inicijativu za razvoj pčelarstva u ovom kraju, koja ima za

cilj unapređenje pčelarstva i podršku novoj generaciji pčelara.

Predsjednik Upravnog odbora Udruženja Đorđije Smolović pojašnjava da se radi o projektu nabavke 120 rojeva za 24 člana PU „Cer“, koji su mladi pčelari početnici.

Obaveza Udruženja je da, u periodu od maja do avgusta 2024. godine, isporučiti 120 rojeva mladim pčelarima i da iste uvede u prve korake pčelarenja i na taj način ih uputi u ovaj plemeniti hobi i zanimanje kojim će doprinijeti daljem razvoju pčelarstva u opštini Mojkovac, navodi Smolović.

On dodaje da će UP „Cer“ i u narednom periodu nastaviti sa projektima razvoja pčelarstva i upoznavanja mlađih naraštaja i svih zainteresovanih za ovo zanimanje, dajući nesebičnu pomoć kao što je i do sada radilo.

Ističem da je i pored pomoći nadležnog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, kao i lokalne samouprave, potrebno još veće angažovanje države i nadležnih organa za unapređenje i stimulisanje pčelarstva u Crnoj Gori, jer pčele daju nemjerljiv doprinos životu cijelog čovječanstva, poručio je Smolović.

PODRŠKA LOKALNE UPRAVE

Predsjednik Udruženja Velibor Cmiljanić zahvalio je Opštini Mojkovac na podršci i istakao važnost obučavanja i edukacije novih generacija pčelara za budućnost pčelarstva u ovom kraju.

Zahvaljujemo Opštini Mojkovac što je prepoznala značaj našeg projekta i finansijski ga podržala. Obučavanje mladih pčelara je ključno za održavanje tradicije i unapređenje kvaliteta pčelarstva u našoj opštini. Ovaj projekat ne samo da pomaže onima koji žele da započnu svoju pčelarsku karijeru, već i doprinosi ekonomskoj stabilnosti naših zajednica, rekao je Cmiljanić.

Cmiljanić je naglasio da je podrška lokalne samouprave i države ključna za uspjeh ovakvih projekata.

Pčelarstvo je više od posla, ono je način života. Projekti kao što je ovaj omogućavaju mladima da nauče sve aspekte pčelarstva, od održavanja

NAJMLAĐI ULJEPŠALI DRUŽENJE

Da mojkovačko udruženje „Cer“ ne treba da brine za budućnost, uvjerali su nas najmlađi učesnici skupa. Sestra i brat, Emilija i Milan Smolović, pored školskih obaveza, slobodno vrijeme uglavnom provode među košnicama i slušaju savjete oca Đorđija, koji je inače i predsjednik Upravnog odbora Udruženja i majke Marijane. Dosta toga su naučili u praksi, a kad im loše vrijeme ne dozvoli da prošetaju pčelinjakom, onda prelistavaju naš časopis i upotpunjuju već stečena znanja. Za ovaj broj rado su pozirali i uljepšali njegove stranice, kao i druženje na obali Biogradskog jezera.

REZULTATI GODE I OBAVEZUJU

Pet godina od osnivanja Pčelarskog udruženja „Cer“ obilježeno je u predivnom ambijentu Nacionalnog parka „Biogradska gora“ na obali istoimenog jezera. U hladovini gorostasnih stoljetnih bukava okupili su se članovi ovog uzornog kolektiva i kolege iz drugih crnogorskih sredina, nadasve dragi gosti i prijatelji, kako bi se podsjetili na prethodne susrete, razmijenili iskustva i mišljenja i saopštili nove ideje i smjernice za naredni period.

U prisustvu predsjednika SPOCG Radula Miljanića i direktorice nacionalnog parka Marije Dulović, za koju u superlativu ističu da je uvijek imala razumijevanja za skromne zahtjeve pčelara i da njena podrška nikad nije izostala, prvi čovjek PU „Cer“ Velibor Cmiljanić je u kratkim crtama obrazložio dosadašnje aktivnosti koje su, kako je rekao, bile usmjerene na afirmaciju pčelarstva, naročito među mlađom populacijom.

Nastojali smo da u saradnji i veoma dobroj komunikaciji sa opštinskim i državnim subjektima iskoristimo sve one benefite koji doprinose razvoju i prosperitetu pčelarstva u sredini koja raspolaže izvanrednim resursima za jednu od prioritarnih grana poljoprivrede, a koja ima lijepu perspektivu na obalama Tare. Na tom polju moramo istrajati i iz dana u dan obezbjeđivati još bolje uslove za rad u pčelinjaku i promociju najkvalitetnijeg meda i drugih pčelinjih proizvoda, naglasio je Cmiljanić, ne skrivajući zadovoljstvo što je ovo udruženje brojnije iz godine u godinu.

O njihovom trudu i naporima, koje ulažu na realizaciji obimnog plana i programa, u superlativu je govorio čelnik Saveza Miljanić.

Ovo udruženje je jedno od najmlađih, ali i među najboljima u našoj zemlji. Vi ste lijep primjer drugim organizacijama, ne samo pčelarskim, kako i na koji način treba servisirati potrebe i izaći u susret vrijednim i posvećenim pčelarima. Rezultati koje ostvarujete su na ponos i opštine Mojkovac i matičnog saveza, obratio im se Miljanić.

Višečasovno druženje je proteklo za bogatom trpezom, uz tradicionalno gostoprimstvo ljubaznih domaćina.

košnica do plasmana meda, čime se osigurava održivost i prosperitet pčelarskog sektora, zaključio je Cmiljanić.

Posebno je pohvalno što je predavanju prisustvovao i mladi pčelar, četrnaestogodišnji Ranko Radović. Njegovo prisustvo i zainteresovanost predstavljaju pokazatelj da pčelarstvo ima svijetlu budućnost, a takođe i da najmlađi članovi zajednice mogu imati važnu ulogu u očuvanju i unapređenju pčelarske tradicije.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Vlasnik pčelinjaka Zoran Bošković počastvovan je što je ovaj događaj održan upravo na njegovom imanju.

Na tržištu je sve više lažnog meda, te je ovakva obuka od izuzetnog značaja kako bi se povećao broj pčelara koji proizvode autentičan i kvalitetan med. Za mene je velika čast što je moj pčelinjak prepoznat kao primjer. Trudim se da primjenjujem najbolje prakse u pčelarstvu i radujem se što mogu da podijelim svoja iskustva sa mlađim kolegama. Ovo je prilika da svi zajedno učimo i napredujemo. Naša zemlja ima idealne uslove za pčelarstvo i važno je da ih iskoristimo na pravi način, poručio je Bošković.

Bošković je istakao i da je edukacija mladih pčelara ključna za očuvanje pčelinjih populacija koje su od vitalnog značaja za oprašivanje biljaka, održavanje ekološke ravnoteže i zaštitu prirode.

Pčelarstvo nije samo proizvodnja meda, već pčele imaju ključnu ulogu u očuvanju biodiverziteta i poljoprivredne proizvodnje. Stoga, obučavanje novih generacija pčelara doprinosi ne samo ekonomiji, već i zaštiti životne sredine. Mislim da je suvišno napominjati koliko je med zdrav i kolika je važan u ishrani, dodao je Bošković.

Sastanak je bio prilika za razmjenu iskustava i diskusiju i o budućim planovima Udruženja, koje je jedno od najvećih udruženja na sjeveru Crne Gore. Skupa poručuju da će nastaviti sa sličnim aktivnostima, s ciljem unapređenja pčelarstva i očuvanja prirode u opštini Mojkovac.

N. Rakočević i B.K.

ПРИНОСИ ОД 15 ДО 56 КИЛОГРАМА МЕДА

МАТИЦА ЈЕ ОСНОВ СВЕГА

Жарко Драгашевић се бави органским пчеларством. Има око 130 друштава у два пчелињака један од стотинак друштава у пљеваљском селу Драгашима на 1000 метара надморске висине и један од двадесетак друштава у селу Леовом Брду, под планином Љубишњом.

Приноси на пчелињаку у Леовом Брду су од 20 до 25 килограма меда по кошници, док ће у просјеку бити око 15 килограма по кошници. Слично ће бити и у Драгашима, гдје ће се мед врцати само из половине кошница, док друга половина служи за производњу матица.

– Било је проблема са вароом, поготово што су љекови који се користе у органској производњи мање дјелотворни и нијесам задовољан њиховим учинком.

Мора се оставити довољно меда пчелињим заједницама, поготово слабијим, не можемо се ослонити на прихрану шећером. Уз то, органски шећер који користим је скуп (2,5–4 еура по килограму). Произвео сам мали број матица за тржиште. Сматрам да је цијена матица од 18 еура (од тога 7 еура субвенције, а пчелари плаћају 11 еура) у Црној Гори неприхватљива за пчеларе, што показује тражња.

Од око 250 регистрованих пчелара, а вјероватно их има и до 400 који се баве пчеларством у пљеваљском крају, недељна потражња је била око 10 матица, што је мање од 1% свих друштава у општини. Сматрам да је то веома лоше јер матице су основ свега у савременом пчеларству и потребно их је мијењати сваке године. Оне се третирају у току године више пута у односу на пчеле које су краћег вијека, каже Драгашевић.

Жарко Драгашевић, предсједник Пчеларског друштва „Матица” из Пљеваља, истиче да у свом пола вијека дугом пчеларском стажу не памти двије овако добре узастопне пчеларске године у пљеваљском крају.

– Пчелари Пљеваља могу бити врло задовољни. Приноси меда су одлични на простору цијеле наше општине. Они пчелари који су очували пчелиња друштва од вароа и од нежељеног ројења, могли су да рачунају на макар један пун наставак меда. Дакле, то је од 20 килограма меда по кошници, а код неких и више – 25, 30, па и 40 килограма меда. Било је пчелара који су у одређеним појединачним случајевима имали и по 56 килограма меда по кошници, што је зачуђујуће, али ради се о пчеларима из круга мојих дугогодишњих пријатеља и колега и немам ниједан

разлог да им не вјерујем. Имали смо среће да је ово још једна година са добрим приносима и надамо се добрим приходима, истиче Драгашевић.

Нажалост, остатак Црне Горе, нарочито Приморје, па и средишњи дио нијесу имали ни приближно тако добре приносе, а слично је и у дјеловима Србије и БиХ.

Мед је ове године код већине пчелара гушћи, тамнији и изузетног квалитета због тога што је обилато меда четинарска шума, која је, по мишљењу одређених пчелара, главни разлог за добре приносе пљеваљских пчелара.

– Година је кренула добро, прво цвјетна паша, потом воћна паша, у неким дјеловима општине те паше су боље искоришћене, а после тога медање је било изванредно. Паша је у пљеваљском крају почела веома рано, 20 до мјесец дана раније него што је то уобичајено, али је сходно томе

РЕКОРДИ

Радослав Беле Зачевић, магистар пчеларства, истиче да је ова година за њега била рекордна и да је надмашила претходну, такође, добру годину. Беле и његова породица имају око 300 кошница од којих 240 производних, док су остале помоћне. Све су биле смјештене у стационарном пчелињаку у пљеваљском селу Оџићи.

Пред Петровдан, Беле је вадио мед из кошница и припрема га за врцање. Очекује просјек по кошници од 25 до 27 килограма меда.

– Сензорно мед је изврсног квалитета. Већином шумски, полиморфни мед, чији пуни квалитет ће показати флористичка анализа, као и квалитативна анализа. Редовно сам обавјештавао колеге пчеларе на нашој вибер групи о дневним приносима меда. Сада је важно што прије почети припрему пчелињих заједница за зимовање како би спремно ушле у период мировања, каже Зечевић.

Осим меда, Зечевић производи матице за своје потребе, као и ројеве за сљедећу 2025. годину. Имао је и производњу матичног млијеча, а у наредном периоду и прополиса.

Његов колега Владимир Џуверовић, који је ове године пчеларио са око 70 кошница у селу Црљенице крај Пљеваља, каже да је задовољан овом пчеларском годином, али да за њега није тако добра као прошла која је била једна од бољих у минулој деценији.

– Ова пчеларска година је једино на сјеверу Црне Горе била успјешна и бериђетна. У зависности од снаге пчелињих заједница, знања пчелара, микролокације, приноси су различити, али генерално у просјеку приноси су задовољавајући (од 15 килограма па навише). Ове године мед је изузетног квалитета, густ и тамнији јер је читаву овогодишњу пчеларску сезону шума била издашна, од воћне паше, јавора до смрче и јеле, закључује Џуверовић.

завршена и завршава се раније, макар неких петнаестак дана, тако да није необично за ову годину што се мед врца у првом дијелу и средином јула, каже Драгашевић.

Ипак Драгашевић подсјећа да није све текло тако повољно јер су током зиме губици на пчелињацима због

вароје били значајни и многа друштва су изгубљена.

– Због благе зиме пчеле нијесу имале ниједан мјесец потпуног мировања, што је неприродно стање. Температуре су омогућавале излет, макар у празно, током зиме и читавог прољећа што је негативно утицало на зимовање. Борба са

НА ЖАБЉАКУ ЛОШИЈИ ПРИНОСИ

Миле Ђуровић, који има око шездесетак друштава, каже да је за њега година била добра у пљеваљском крају, али не и на Жабљаку, у селу Новаковићи, гдје је био одређени број његових пчелињих друштава. Прошле године приноси на Жабљаку су били рекордни, али ове године је принос подбацио, по Ђуровићу, због наглих промјена времена.

– Нестабилно вријеме није одговарало пчелама. Десио се брзи нестанак паше због високих температура, кратко цвјетање, а онда непогоде, које су условиле да пчеле на излазе неколико дана у вријеме главне паше, што се знатно осјетило, објашњава Ђуровић.

С друге стране, у пљеваљском крају, у селу Бушње, гдје има мањи пчелињак, Миле је задовољан приносима који су, у просјеку, око 12 килограма по кошници.

– Због одређених околности, нијесам нарочито одржавао овај пчелињак, па сам задовољан и оваквим приносима, који су за ову годину, испод просјека, каже Ђуровић. Он производи и ројеве, али каже да је потражња мала јер је од двадесетак ројева продао само половину.

– Премда Удружење пчелара даје младим пчеларима по три друштва бесплатно са кошницама, поскупљење свих репроматеријала потребних за пчеларење учинило је, изгледа, да је пчеларство мање привлачно за младе људе, каже Ђуровић.

Он сматра да домаћи купци немају могућност да плате мед колико он заиста вриједи на међународном тржишту и да је зато тренутна цијена од 15 еура најреалнија.

– Тешко да ће доћи до поскупљења, како то заговарају неки пчелари, а ако и дође, мед не би смио да буде скупљи од 20 еура по килограму, каже Ђуровић.

вароом мора почети раније и пчелари се не смију ослањати само на један лијек, у август не смијемо ући са вароом, каже Драгашевић.

Када се говори о цијенама меда, Драгашевић каже да постоје различита мишљења код пчелара о тренутној цијени. Једни сматрају да је 15 еура довољно, а други да би цијена могла да буде већа, бар 20 еура по килограму.

– Оно што је сигурно је да, због платежне моћи нашег народа, цијена меда значајно смањује потражњу за медом. Црна Гора је по потрошњи меда при дну у свијету, што је веома лоше за здравље њених становника. Неприхватљиво је да човјек за годину дана не поједе пола килограма меда. Да ли смо толико сиромашни, или је то одговор на цијену, или људи нијесу свјесни благодати које обезбјеђује редовно узимање меда? Било би нормално да човјек дневно поједе макар кашику меда јер не постоји никаква храна ни приближно здравствено ефикасна као што је мед, закључује Драгашевић.

ПОДСТИЦАЈНЕ МЈЕРЕ НИКАД ВЕЋЕ

Подстицаји и бенефити које пчелари добијају од државе и Општине Пљевља су највећи до сада, наглашава Драгашевић. Општина Пљевља је ове године издвојила чак 50.000 еура за подршку пчеларству, а по први пут даје и чак директан подстицај од 5 еура по кошници, што Драгашевић сматра износом довољним за прихрану пчела шећером.

СТИЖУ МЛАДЕ СНАГЕ

Пљевља су добила још пет младих пчелра захваљујући пројекту „Значај пчела у очувању животне средине“, који је спровела НВУ „Све за пчеле, пчеле за све“.

Млађани основци и средњошколци Ђорђевић Бојовић, Вељко Кубуровић, Лука Бујишић, Татјана Мрдак и Богдан Вранеш, почетком јула, добили су по три пчелиње заједнице у новим кошницама, по пчеларску блузу, димилицу и пчеларски нож.

Млади пчелари нијесу дошли до пчела тек тако, већ су се јавили на предавањима која је похађало чак 20 основаца и средњошколаца, гдје су добили и приручник који су израдили предавачи, искусни пчелари Драган Голубовић и Владимир Џуверовић. Потом су тестирани, а пчеле су добили најбољи на тестирању. У наредна два мјесеца предавачи ће вршити и практичан рад на новоформираним пчелињацама добитника.

Уз то, млади Милош Каровић, који је иначе на тесту био шестопласирани, добио је од Џуверовића, предсједника Друштва, једну пчелињу заједницу као награду за одговор на питање: шта обухвата пчеларство? Његов одговор је био: „Пчеларство обухвата бављење пчелама које касније прераста у љубав према њима“.

Џуверовић истиче да је у томе и сврха постојања удружења али и помоћ пчеларима па је тако ово удружење свом члану Александру Потпарићу обновило цјелокупну пчеларску опрему и прибор који му је усљед удара грома, у августу 2023, у цјелости изгорио у помоћном објекту. Удружење је успјело помоћи младим пчеларима и оштећеном члану, захваљујући новчаног помоћи Рудника угља.

Такође, Општина Пљевља је помогла одлазак пљеваљских пчелара на сајмове пчеларства у Београду и Ари-

љу, као и одржавање низа стручних предавања за пчеларе, а помоћи ће и организовање Септембарских дана меда.

– Средства која нуди Министарство пољопривреде за развој и афирмацију пчеларства су значајна, али многи јавни позиви су врло брзо затворени, дакле интересовање је велико, што указује да би та средства могла у наредној години бити и већа, закључује Драгашевић.

М. Т.

JOŠ JEDNO ILINDANSKO DRUŽENJE NIKŠIČKIH PČELARA PROTEKLO U SJAJNOJ ATMOSFERI

Loši prinosi meda nijesu pokvarili raspoloženje domaćina i gostiju

Restoran „Kastel”, pored saobraćajnice prema Trebinju, 2. avgusta je bio mjesto tradicionalnog ilindanskog druženja nikšićkih pčelara, na kojem su se okupile kolege i prijatelji iz skoro svih crnogorskih sredina. Sparan ljetnji, a ujedno i radni dan učinili su da odziv ne bude kao minulih godina. No i pored toga, više od 70 pčelara uživali su u prijatnoj atmosferi i bogatoj trpezi predusretljivog domaćina. Takođe, bez obzira na izuzetno lošu pčelarsku sezonu, skup je protekao u lijepom raspoloženju, a slavljenički meni kod uglednog privrednika i vrsnog ugostitelja Peka Kilibarde bio je raznovrstan. Za dobar štimung postarao

se i narodni guslar Milan Vujović, koji je prvi dio nastupa posvetio pčelarima, a drugi bici na Grahovcu. Ovim povodom predsjednik Skupštine PO „Nikšić“ Vojin Đukanović se kratko obratio prisutnim gostima sa željom da i ovo druženje protekne u lijepom raspoloženju i evociranju uspomena na prethodna.

Zadovoljstvo što smo ponovo zajedno ne može pokvariti ni činjenica da prinosi meda nijesu bili kakve smo očekivali, ali iskusni i maksimalno posvećeni pčelari svom zanatu uvijek moraju biti svemu naredni, rekao je Đukanović i zahvalio na prisustvu gostima iz Podgorice, Cetinja, Danilovgrada i Šavnika,

kao i predsjedniku SPOCG Radulu Miljaniću, te predstavniku Opštine Nikšić i medijima.

Zatim se skupu obratio i Miljanić, čestitajući pčelarima njihov dan uz pohvalu što redovno održavaju ovakve i slične tradicionalne manifestacije i okupljanja koja doprinose afirmaciji i prosperitetu pčelarstva u svim krajevima naše zemlje.

Bez obzira na loše meteorološke uslove, godina je po prinosisima bila ispod svakog očekivanja. Međutim, dešavalo se i ranije da vremenske nepogode desetkuju prinose, ali da pčelari istraju u svim tim nedaćama i nastave sa redovnim aktivnostima u svojim pčelinjacima, rekao je

Miljanić, uz informaciju da i pored nekih naznaka pomoći od strane resornog ministarstva, u ovoj godini neće biti ništa. Ipak, on je uvjeren da će pčelari ostati dosljedni u radu, te da će i dalje nastojati da opskrbljuju pčelarske zajednice kako bi društva lakše prezimila.

Nakon njegove priče, informacija da se podršci Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ne nadaju uglavnom je naišla na negodovanje pčelara koji su očekivali određenu satisfakciju za loše prinose, tim prije jer su dosta ulagali na proširenju broja društava i slijedili najbolje primjere pčelarske prakse. Tačnije, očekivali su da im pomoć neće izostati, bar u situacijama kakva je trenutna. Tim prije jer su, maltene, sve države iz okruženja učinile dosta toga da pomognu pčelarima.

Marko Perućica, šef kabineta predsjednika Opštine Nikšić, pozdravio je skup riječima da će lokalna uprava uvijek biti uz pčelare. Naglasio je da će oni biti glavni sponzor septembar-skih dana meda u Nikšiću. Poželio je uspješan dalji rad u nadi da će naredna godina donijeti mnogo bolje prinose meda. Po nepisanom pravilu, uvijek kada su ovakva i slična druženja na dnevnom redu, razgovara se o raznim temama, o problemima u radu, a

najviše o godini koja će se pamti-ti po lošim prinosisima.

Priče nikad dosta, tako da su sati zajedničkog duženja brzo proletjeli. Prije odlaska, u ime gostiju prisutni-ma se obratio i Milan Bracanović iz podgoričke pčelarske organizacije, koji je akcenat stavio na tradicionalno prijateljstvo među pčelarima:

Bitno je da se družimo, pa i u situacijama kada je prinos u pčelinjaci-ma minimalan. Hvala organizatoru koji se pokazao kao vrstan domaćin.

Sljedeće godine mora biti mnogo bolje u svakom pogledu, tako da će raspoloženje biti još izraženije, a tome će, uvjeren sam, doprinijeti i bogatiji prinosi meda, dodao je Bracanović.

DA SE NIKAD NE PONOVI

U razgovoru sa onima koji danima druguju sa pčelama, čitaoci našeg časopisa mogu zaključiti i uvjeriti se kako su neki pojedinci doživjeli ovu pčelarsku godinu. Prenosimo dio tih razgovora.

Radisav Lazović stacionarno pčelari u selu Šipačno. Ima oko dvadeset košnica, ali je med dalo svega pet-šest društava.

Imam 40 kg meda i za kuću dovoljno. Zbog povrede nijesam mogao mnogo raditi oko pčela, pa sam zadovoljan koliko su dale na moj minimalni učinak. Da je bila godina medna, bilo bi do 200 kg, kaže Lazović.

Žarko Đurđevac selio je iz Lukova do Gornjeg Vučja, iza Studene planine sa oko 60 društava. Desilo mu se što nikad nije – meda za vrcanje nije bilo.

Prinos je bio slab, pa su pčele gubile i ono što su skupile. Klima i loši vremenski uslovi su uticali na

loš učinak, a prije svega, kisjele kiše, potom grad, velika suša i sjeverni vjetar, tako da su rezultati svega samo prazni nastavci. Da se ovo što prije zaboravi, nada se Đurđevac.

Miloš Kilibarda, šesta generacija u toj uglednoj porodici, koja u kontinuitetu pčelari, bio je bolje sreće jer je od 60 društava izvrcao oko 500 kg

meda. Društva su locirana u Gornjim Srijedama, pod Njegoš planinom.

Početak nije obećavao, ali su naišli neki pljuskovi, a pčelinjak je u zaklonu. Mada je početak paše bio loš, kasnije se stanje popravilo. U startu sam ih pomogao sa pogačama i sirupom, te sam zadovoljan jer mnogi u mojoj neposrednoj blizini

nijesu imali meda. Ni ja nijesam puno očekivao, ali, eto, ne mogu se požaliti, riječi su Miloša, koji je nastavio tradiciju oca Radoja, koji je preminuo prije dvije godine.

Radosav Bačo Vučić se jedini na druženju pojavio sa ramom meda, a to je njegov uobičajeni poklon za Ilindan. Njegovih oko 170 društava su bila razmještena na tri lokacije i to na Slapu, Rudinama i Srijedi u Goliji, kao i nekoliko kod kuće u Kočanima.

Izvrcao sam trećinu društava i bilo je oko 350 kg meda. Računam da će biti najmanje još toliko. Prinos je u prosjeku 6–7 kg (prošle godine bilo je preko 20 kg). S obzirom kakva je godina, moram biti zadovoljan. Prateći društva, vidio sam da će biti podbačaj sa medom, pa sam se bazirao na proizvodnju nukleusa. Proizveo sam i prodao oko 80 komada. Takođe sam proizveo oko 70 gramskih bočica matične mliječi koja je veoma skup prizvod. Tako sam namirio troškove, rekao je u razgovoru Vučić.

Dragoljub Backović ima oko dvije stotine proizvodnih društava. Selio ih je od Glave Zete do Duge golij-ske i Nozdara. Na pedeset izvrcanih društava imao je 500 kg i najbolji prosjek (oko 10 kg) od svih kolega koji su bili na ilindanskom druženju. To je uglavnom šumsko-livadski med.

NI U ŠAVNIKU NIJE BOLJE

Ilindanskom druženju u gradu pod Trebjesom prisustvovao je i Budimir Radović, kao predstavnik pčelarske organizacije iz Šavnika. Iskoristili smo njegovo prisustvo da vidimo kako je u njihovom kraju protekla ova pčelarska godina i da li su zadovoljni prinosima.

Stacionirano pčelarim i bavim se organskom proizvodnjom sa oko stotinu društava u Donjoj Bijeloj. Nemam što vratiti i to se ne pamti. Bila je izuzetno loša 2002. godina, ali ova je ipak gora. Srećom imam dobre zalihe meda od prošle godine, pa ću čak dio od toga dati pčelama za prihranu. Da se ovo nikad ne ponovi, istakao je Radović.

PO „NIKŠIĆ“

BALŠIĆA PAZAR U ZNAKU DOMAĆE RADINOSTI, DRUŽENJA I ZABAVE

Petrovdanski sajam i izložba pčelinjih proizvoda i opreme u crnogorskoj prijestonici još jednom je oplemenila biografiju ove sredine pod Lovćenom, koja svoje gostoprimstvo od srca nudi svim dobro namjernim ljudima i prijateljima iz zemlje i okruženja. Tako je bilo i ovoga puta pod okriljem i u odličnoj režiji PD „Cetinje“, na čelu sa agilnim predsjednikom Mitrom Lagatorom, lokalne uprave, LTO i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, dok je uloga generalnog sponzora pripala renomiranom preduzeću „Alter Modus“.

Svečanost je počela intoniranjem državne himne u izvanrednoj interpretaciji cetinjskog hora „Luča“. Za srdačnu dobrodošlicu postarala se zamjenica gradonačelnika Prijestonice

Ana Novović, ne krijući zadovoljstvo što se na Balšića pazaru okupio veliki broj uglednih gostiju, turista i izlagača koji su, kako je istakla, nastavili lijepu tradiciju druženja i prezentacije vrhunskih proizvoda domaće radinosti.

Ova manifestacija postala je nezaobilazan događaj po kojem je prepoznat naš grad i koja iz godine u godinu privlači veliki broj vrijednih domaćina, ljubitelja pčelarenja i zdravih ekoloških proizvoda na bazi meda. Ovo je ujedno i dobra prilika da se prisjetimo važnosti očuvanja našeg prirodnog okruženja, tradicije i kulturnog identiteta. Pčelarstvo je od davnina dio naše baštine i kulture i zato je na nama posebna odgovornost da sačuvamo ovo nasljeđe za buduće generacije i da se brinemo o njemu sa istom pažnjom i ljubavlju kao naši preci, rekla je Novović, nagla-

šavajući da o izloženim proizvodima i crnogorskom medu ne treba mnogo trošiti riječi jer je on nadaleko poznat po kvalitetu, te da se iz tog razloga još više mora raditi kako bi se podstakao razvoj ove važne djelatnosti.

Novović je obećala da će prijestonica Cetinje nastaviti da pruža adekvatnu podršku Udruženju, a naročito mladim pčelarima koji su budućnost ovog sektora.

Obrazovanje i edukacija budućih pčelara je na prvom mjestu jer se samo ozbiljnim radom i pristupom ovako složenoj materiji, kao što je pčelarstvo, može napraviti zaloga za budućnost u jednoj od naših prioritarnih grana poljoprivrede. Zahvaljujem svim učesnicima i sponzorima koji su pomogli održavanje manifestacije, a posebno uzornim pčelarima koji su posvetili

svoj rad očuvanju i unapređenju naših prirodnih resursa, dodala je Novović i čestitala na uspješnoj organizaciji, sa željom da ova izložba pčelinjih proizvoda i opreme održi kvalitet i narednih godina, kako je to bio slučaj prethodne tri decenije.

ČESTITKA

Za direktora Direktorata u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Miroslava Cimbaljevića ovaj događaj nije samo prilika da se obznanе i proslave rezultati predanog rada ovog uzornog kolektiva, već i da se istaknu važnosti i značaj pčelarstva za ovu prioritetnu privrednu granu, te ekonomiju i očuvanje životne sredine.

Pčelarstvo je jedna od najstarijih poljoprivrednih grana duboko ukorijenjena u našoj tradiciji i kulturi. Pčele nijesu samo proizvođači meda i drugih proizvoda, već su ključni oprašivači mnogih biljnih vrsta koje čine osnovu naše prehrambene sigurnosti. Bez vašeg truda i ljubavi prema ovom plemenitom zanatu, naš agroekosistem bio bi osjetljiv i ranjiv. Lijepo je vidjeti veliki broj ljudi koji žele da pruže doprinos ovoj manifestaciji i samom pčelarstvu, obratio se izlagačima i gostima gđin Cimbaljević, ističući da MPŠV prepoznaje njihov rad i značaj posla kojim se bave, tačnije što kontinuirano i svakodnevno rade na unapređenju uslova za njegov razvoj i afirmaciju.

On naglašava da su na tom polju posvećeni pružanju podrške kroz različite programe subvencija, edukacija i raznih istraživanja kako bi se obezbijedili optimalni parametri da pčelarstvo u Crnoj Gori napreduje i raste.

Svakako da ćemo nastaviti sa podrškom manifestacijama, kao i novim projektima koji doprinose prosperitetu pčelarstva. Ova smotra na Cetinju je još jedna u nizu savršena prilika da se pčelari okupe, razmijene dragocjena iskustva, steknu nova znanja i dodatno se povežu kako bi u dobroj komunikaciji nastavili sa radom. Čestitam organizatorima za trud i zalaganje u pripremi i realizaciji ovog događaja, kao i svim izlagačima koji su podržali ovu inicijativu. Iako su ove godine smanjeni prinosi meda pod Lovćenom i u pojedinim krajevima Crne Gore,

nadam se da će pčelarstvo nastaviti da igra vitalnu ulogu u našoj poljoprivredi i da će, uz našu zajedničku podršku, postizati još bolje rezultate na obostrano zadovoljstvo, dodao je Cimbaljević i poželio svima uspješan rad, obilje meda i zdrave pčelinje zajednice.

DOČEK I STIMA

U ime Organizacionog odbora gostima i izlagačima dobrodošlicu je poželio sekretar cetinjskog društva pčelara Vasko Vicković, uz konstataciju da je tradicionalna manifestacija i ove godine okupila veliki broj pčelara iz naše države i okruženja, bez obzira što je tekuća sezona po prinosima bila vrlo loša.

Dobra volja izlagača i njihove zalihe iz minulog perioda su bili presudni da se rado odazovu našem pozivu i uveličaju smotru pčelarstva na Balšića pazaru, rekao je Vicković i zahvalio pokroviteljima, resornom ministarstvu, lokalnoj upravi, Turističkoj organizaciji i, kako je naglasio, višegodišnjem sponzoru manifestacije, mikro kreditnom preduzeću „Alter Modus”. Druženje je nakon obilaska štandova i uživanja u divnom kulturno-zabavnom i umjetničkom programu nastavljeno u restoranu „Sport IN”, gdje se u ime domaćina za stimu i dobrodošlicu pobrinuo Radovan Rade Radović.

Kako koja godina prolazi, naši susreti bivaju sve prisniji i sadržajni. To nas raduje jer sve radimo u interesu pčelarstva i prijateljstva koje unapređujemo na obostrano zadovoljstvo. Naša želja je da tako bude i ubuduće i da se tradicija prenosi sa koljena na koljeno kako bi sadašnje i generacije koje dolaze nastavile putem svojih prethodnika, koji su još prije devet decenija udarili temelje crnogorskom pčelarstvu, podsjetio je Radović i zamolio predsjednika SPOCG Radula Miljanića da se 16. septembar 1934. godine obilježi na dostojan način i kako dolikuje svim pčelarskim organizacijama, udruženjima i društvima u našoj zemlji.

U obraćanju prisutnima i zahvalnost za doček i stimu, Miljanić se složio sa predlogom da se pomenuti datum proslavi u Prijestonici, ističući da će kultura sjećanja i evociranje uspomena

na minuli period doprinijeti daljem razvoju i prosperitetu pčelarstva. Poslije njegovog upoznavanja prisutnih sa aktuelnom situacijom u ovoj oblasti, uz konstataciju da je generalno sezona loša po pitanju prinosa, zdravicu je podigao učitelj u penziji Veljko Kri-vokapić iz Cuca.

Biće bolje. Mi smo navikli i na dobro i na loše, pa ćemo prevazići i ovu godinu. Najvažnije je da se gledamo u zdravlju i veselju, a ljubav prema pčelama sve nadoknadi, nije krio optimizam omiljeni pedagog.

IZLAGAČI

Jovo i Tatijana Jovanović gazduju sa oko 60 društava u Bjelicama, kako ističu, na izvrsnoj lokaciji za pčelarenje sa bogatom pašom pelina, zanovijeti i livadskih trava. Podneblje u tom kraju je bogom dato za proizvodnju najkvalitetnijeg meda. Međutim, ove godine Jovanovići se ne mogu pohvaliti dobrim prinosima, tačnije oni su bili najmanji u posljednjih četvrt vijeka, a svojevremeno je prosjek po košnici iznosio i više od 15 kilograma. Pokušali su nekoliko puta da selidbom u Grbalj i Bobiju na Skadarskom jezeru unaprijede svoju omiljenu djelatnost, ali su zaključili da je to samo gubljenje vremena i da se ne isplati, pa su odustali. No bez obzira na trenutno stanje, optimizam kod ovog posvećenog bračnog para ne jenjava. Naprotiv, oni se nadaju da će vrijesak ipak „spasiti” sezonu.

Najbitnije je da se sačuvaju zdrava društva i sve će doći na svoje mjesto. Prošla godina je bila rekordna i po nekoj logici trebalo bi da naredna bude slična ili bolja, saglasni su naši dragi sagovornici i obećali da stalnim mušterijama, kojih je poveliki broj, meda neće faliti.

Isti komentar po pitanju prinosa dobili smo i od bračnog para Radivoja i Slavke Popović, koji gazduju sa nešto više od 90 košnica u živopisnom mjestu Dobra Gora, u Cucama. Prema njihovim riječima prošle godine izvrcali su 1300, a ove, svega 140 kilograma planinskog meda. To ih neće obeshrabriti da se još više posvete poslu koji im je u krvi skoro četiri decenije. A da se radi o veoma posvećenom porodici i uzornom domaćinstvu, dovoljno govori lijepo aranžirani štand sa kvalitetnim proizvodima. Za ovaj put toliko jer smo Slavki za neki naredni broj našeg časopisa obećali širu reportažu o pčelarskom gazdinstvu Popović.

I dok su mnogobrojni posjetici obilazili štandove, degustirali i trgovali pčelinje proizvode sa Balšića pazara, širili su se radosni zvuci hora „Luča”, narodnog guslara Rada Radovića, muzičara Luke Radovića i najmlađe među njima, učenice Sare Perović, koja je otpjevala „Tekla voda na valove”. Njihovi nastupi nagrađivani su velikim aplauzima, kao i stihovi i narodne izreke divne voditeljke Ljubice Radović, koja je osmislila čitav program.

B.K. i M.D.

SLUŽBA ZA PODRŠKU POLJOPRIVREDI
I RURALNOM RAZVOJU GLAVNOG GRADA

Podržaće se nabavka staklene ambalaže za pčelare sa područja Podgorice

Služba za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Glavnog grada u cilju podrške i veće konkurentnosti pčelara sa teritorije Glavnog grada pokrenula je inicijativu sa predstavnicima NVO Udruženje pčelara Podgorica i NVO Crnogorska pčela u nabavci kvalitetne i uniformisane staklene ambalaže za pakovanje meda. Podsticajna podrška Glavnog grada u ukupnom iznosu od 4.000€ , to jest maksimalnih 2.000 € po jednom Udruženju podrazumijevaće pokrivanje

troškova do 80% za nabavku staklene ambalaže za pakovanje meda, dok će 20% troškova pokriti Udruženja, to jest pčelari zainteresovani za ovaj podsticaj.

Rukovodilac Službe za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Boris Spalević, istakao je da je dosadašnja saradnja sa oba pčelarska udruženja koja djeluju na području Glavnog grada profesionalna i inkluzivna. Spalević tvrdi da je ovo samo početak saradnje i da će se u budućem periodu dodatno raditi na jačanju konkurentnosti i po-

boljšanju pakovanja dizajna finalnih proizvoda, ne samo meda, već i pakovanja propolisa, matične mliječi, medovine i drugih kozmetičkih preprata od meda. O ovim aktivnostima, pčelari Podgorice mogu se interesovati preko svojih udruženja ili direktno preko Službe za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Glavnog grada, u ulici 4.jula, broj 103 u Podgorici. Nakon nabavke kvalitetne ambalaže, u planu je i brendiranje meda koji dolazi iz različitih područja Glavnog grada, a fokus i zajednički cilj treba biti da uspostavimo sistem „žiga kvaliteta“ i “fair trade“ sertifikata, gdje će se posebna pažnja usmjeriti na pčelare koji se bave organskom proizvodnjom koja je zahtjevna.

Programom podsticajnih mjera podržani su sa 70% pčelari koji su aplicirali u roku na javni pozivi koji se odnosio na nabavku sterilisanog voska, kao i nabavku košnica mladim pčelarkama i pčelarima koji počinju sa pčelaranjem. Održana je promocija „Slave pčelara – Spasovdan“ u Bratonožićima, a na inicijativu Udruženja pčelara Podgorice, isto udruženje će biti podržano u organizaciji jesenjeg sajma „Podgorički dani meda“ koji će se održati u oktobru.

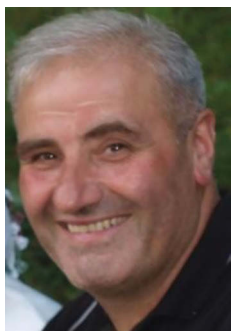
U fazi pripreme je i projekat GPS obilježavanja pčelinjaka, a Služba za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju očekuje da će se u skorijoj budućnosti putem GPS uređaja locirati svi pčelinjaci i da će se dobiti jasna evidencija pčelinjaka, brojnog stanja pčelinjih društava i zauzetosti pčelinje paše.

Služba za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Glavnog grada planira da pokrene i zajedničke projekte sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a sa ciljem podrške pčelarstvu, razvoju agroturizma.

“Sektorski potencijal za razvoj pčelarstva i agroturizam u Glavnom gradu postoji, očekuje nas dalji zajednički rad i siguran sam da će strateškim planiranjem, realnim sagledavanjem mogućnosti i konkretnim aktivnostima, korak po korak, kao što to sada i činimo, ovaj sektor usmjeravati u pravcu održivog i ubrzanog razvoja”, zaključuje Spalević.

podgorica.me

IN MEMORIAM

REŠAD REŠKO RASTODER

Udruženje pčelara „BIHOR“ napustio je dugogodišnji član i prvi predsjednik naše pčelarske organizacije, Rešad Reško Rastoder. Rešad se preselio u draga sjećanja porodice, kolega, prijatelja i svih onih iskrenih drugova koji su ga poznavali kao pouzdanog i druželjubivog čovjeka. Čitav život je bio uz pčele. Od rane mladosti sa ocem Sadrijom, učeći od njega prve korake u pčelinjaku, uživao u blagodetima, kako je govorio, najljepšeg zanimanja, sve dok ga smrt nije otrgla od malih vrijednih bića. Od osnivanja Udruženja bio je veoma aktivan i kao prvi predsjednik društva u tri mandata nije štedio svoje znanje, trud i rad da bi pomogao svojim kolegama pčelarima. Radni vijek proveo je u privredi prvo radeći kao ekonomista u ZZ Petnjica, a zatim pokreće sopstveni biznis i tokom veoma uspješnog poslovanja u jednom vremenu zapošljavao i preko 25 radnika. Po osnivanju Pčelarskog udruženja, kao vrstan i posvećen pčelar ovom zanimanju, odmah se uključuje u sve aktivnosti i zahvaljujući nesebičnom angažovanju na polju razvoja i afirmacije pčelarstva u rodnom kraju, biva imenovan za predsjednika. Kao ozbiljan i odgovoran službenik pruža nemjerljiv doprinos u samom početku rada Udruženja. Uvijek je imao vremena da svoje bogato znanje i iskustvo prenosi na mlađe generacije, stvarajući od njih vrijedne i uspješne pčelare. Bio je društven i gostoljubiv kako prema zaposlenim u sopstvenoj firmi tako i prema svim pčelarima, omiljen, pozitivan, nasmijan. Svojim maksimalnim zalaganjem i prenošenjem korisnih ideja ostavio je zlatni trag među kolegama i u pčelinjacima. Rešad je dao značajan doprinos razvoju pčelarstva u bihorskom kraju, zato će ga svi pčelari Bihora a i drugi pamtiti kao dobroga stručnjaka iz svoje oblasti, druga iskrenog, a prije svega dobrog čovjeka. Dragi naš Reško, tvoj osmijeh i toplina će ostati u našim očima i duši, prije svega tvojoj porodici i tvojim kolegama pčelarima. Dugujemo ti veliku zahvalnost za sve što si učinio za kolege pčelare i širu društvenu zajednicu. Neka ti dragi Bog podari dženkinske ljepote.

UP „BIHOR“- PETNJICA

BOŽO RAŠKOVIĆ

Pčelarska organizacija „Nikšić“ ostala je bez svog dugogodišnjeg uzornog i vrijednog člana. Božo je pčelario u svom rodnom mjestu Župa, selo Zagrad. Bio je dobar pčelar i pčelarski stolar sa velikim majstorskim umijećem, znanjem i iskustvom. Božo je bio druželjubiv i omiljen u društvu, rado se odazivao svakom pčelarskom pozivu, uvijek spreman za saradnju i podršku. Posebno je volio nikšićke pčelarske sajmove i manifestacije na kojima je izlagao vrhunske proizvode. Posjećivao je i sajmove u Podgorici na kojima se rado družio sa kolegama iz zemlje i okruženja. Hvala mu na svemu što je radio kako bi doprinio afirmaciji i prosperitetu naše organizacije u oblasti pčelarstva. Tvoj vedri lik i dobra djela čuvaćemo od zaborava.

PO „NIKŠIĆ“

Mlin za mljevenje šećera.
Turbinski, 7000 obrtaja.
Cijena 700 eura.

*

Topionik voska na
drva. Kombinovana
mogućnost topljenja
voska na cijelim
ramovima i pomoću
prese. Kapacitet 10
ramova. Cijena 780 eura.

*

Električni topionik voska
na cijelim ramovima.
Kapacitet 5 okvira. Cijena
265 eura.

kuća meda
www.kucameda.me

SOJA PROTEIN pogača za pčele

preporučuje sa kao dodatak ishrani pčela u periodu sezonskog nedostatka polena

 **SOJA PROTEIN
INVERTNI SIRUP**

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup i soja.**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

 1 KG

Proizvodnja pogača u Kući meda obavlja se u registrovanom objektu, broj rešenja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove: 060-323/16-0306-366/3.

Trenutno se proizvode tri vrste pogača i to:

KLASIK, IMUNO AKTIV I SOJA PROTEIN.

Osnova za proizvodnju pogača je šećer i invertni sirup. Šećer se melje u turbinskim mlinu koji daje izuzetno fine kristale.

Komponenta koja se dodaje u sve tri vrste pogača je pšenično brašno u koncentraciji do 2% u cilju boljeg sjedinjavanja i vezivanja smjese.

Vaše komentare, primjedbe i sugestije možete nam poslati na E-mail: **kucamedacg@gmail.com**

kuća meda
www.kucameda.me

IMUNO AKTIV pogača za pčele

za bolji razvoj pčelinjeg društva

 PROBIOTIK
EM PROBIOTIK DOPRINOSI:
Zdravstveno stanje pčela
Ishrani i rast
Imunitet
Produktivnost pčela
Kvalitet pčelinjih proizvoda

 SUPLEMENT
B+ DOPRINOSI:
Ubrzanom razvoju pčelinjih društava
Boljem prezimljavanju
Otklađanoj proizvodnji matice
rojeva i voska
Višom prinosu meda
Jačanju imuniteta

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup, probiotik, pšenične mekinje, pivski kvasac, eterično ulje i cimet.**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

 1 KG

kuća meda
www.kucameda.me

KLASIK pogača za pčele

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

 1 KG

Prija
svim
čulima...

Bom
kafa
najboljeg
ukusa i mirisa.

Proizvodi:
Balkan Group Montenegro
81 206 Podgorica